

■ УДК 130.2:801.73](045)

<https://doi.org/10.31516/2410-5325.060.09>

В. С. Мірошниченко, кандидат культурології, старший викладач,
Харківська державна академія культури, м. Харків

koda_koda@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8951-1864>

ДИСПОЗИЦІЇ: В. ЮРИНЕЦЬ І В. БЕНЬЯМІН

Проаналізовано деякі положення філософсько-культурологічних поглядів В. Юринця та В. Беньяміна. Наголошено на імпліцитному зв'язку ідей обох мислителів, що вможливило не лише розкрити їх сенс, а й наочно продемонструвати, як вони корелюють у культурі. Ідейно іманентна критика В. Юринця співвідноситься з *darstellung* В. Беньяміна. Означені методології доповнюються доволі схожими поглядами на феноменологію, психоаналіз, інтуїтивізм, марксизм, що відобразилось на особливостях письма обох мислителів (монтаж, розкриття дужок, цитатність тощо). Прикметно, що означені методології майже не артикулювались як завершений концепт, тобто про них ми дізнаємось опосередковано.

Ключові слова: *іманентна критика, інтерпеляція, В. Юринець, darstellung, цитатність, розкриття дужок, фрагментація, В. Беньямін.*

В. С. Мирошниченко, кандидат культурології, старший преподаватель,
Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ДИСПОЗИЦИИ: В. ЮРИНЕЦ И В. БЕНЬЯМИН

Проанализировано отдельные положения философско-культурологических взглядов В. Юринца и В. Беньямина. Акцентируется на имплицитной связи идей мыслителей, что позволило не только раскрыть их смысл, но и наглядно продемонстрировать, как они коррелируют в культуре. Идейно имманентная критика В. Юринца соотносится с *darstellung* В. Беньямина. Названные методологии дополняются несколько похожими взглядами на феноменологию, психоанализ, интуитивизм, марксизм, что отобразилось на особенностях письма обоих мыслителей (монтаж, раскрытие скобок, цитатность и т. д.). Примечательно, что обозначенные методологии не артикулировались как законченный концепт, то есть о них известно опосредованно.

Ключевые слова: *имманентная критика, интерпелляция, В. Юринец, darstellung, цитатность, раскрытие скобок, фрагментация, В. Беньямин.*

V. S. Miroshnychenko, Candidate of Culturology, senior lecturer
of Management and Sociocultural studies department, Kharkiv State Academy
of Culture, Kharkiv

DISPOSITIONS: V. YURYNETS AND W. BENJAMIN

The aim of the study is to characterize particular provisions of the philosophical and cultural views of V. Yurynets and W. Benjamin in the early 20th century. It focuses on the implicit communication of ideas of thinkers, which made it possible not only to discover their meaning, but also to demonstrate how they are correlated in culture.

Research methodology. Seven major publications on the subject have been reviewed.

Results. The article is concerned with a non-standard in some points, but generally logical review of certain fragments, of V. Yurynets' concepts in a straight disposition to W. Benjamin's ones. The attention is concentrated on the V. Yurynets' representation. Such dispositive points can be highlighted: flannery, l'homme de letters, some biography, background and methodology intersections. The last include the method of immanent criticism and *darstellung*, which are respectively close to Yurynets and Benjamin. These methodologies are supplemented by the related views in phenomenology, psychoanalysis, intuitivism, Marxism, that were reflected in the creative writing features (assembling, opening the brackets, quotation etc.) of both thinkers. It is significant that these methodologies were not almost articulated as an ended concept, so they are found out indirectly, through the slips of the tongue, the necessary text corpus and context analysis, — but that is not a fault, vice versa, it creates all the preconditions for further science reconnaissance. There are also some more perspective directions: the manifestation of Yurynets' immanent criticism in the context of Derrida's deconstruction, Althusser's ideological conceptions, Lacan's psychoanalysis.

Novelty. The paper presents an attempt to review V. Yurynets' and W. Benjamin's dispositions.

The practical significance. Ukrainian researchers in culturology can find the information in this article useful to develop the courses and special courses based on the realities of culture post.

Keywords: *immanent criticism, interpellation, V. Yurynets, darstellung, quotation, opening the brackets, fragmentation, W. Benjamin.*

Постановка проблеми. Глобальні зрушення в основних галузях культури, які стали очевидними й незворотними на рубежі ХХ–ХХІ ст., мали певні передумови, ґрунтовно висвітлені в критичній літературі. Утім, ще існують «білі плями» щодо вітчизняних рецепцій питань історії культури, особливо в контексті українського модернізму 1920 рр. Постаттю, котра посприяла цьому розвиткові, був філософ, соціолог, літературний критик, поет, редактор — Володимир Юринець. Відповідно до багатьох аналогій (частина яких розглядається в статті), фігурою, дотичною до нього, був німецький філософ, літературний критик, есеїст, перекладач Вальтер Беньямін. Таким чином, суть проблеми полягає в дешифруванні письма В. Юринця, «розпакуванні» його архіву й долученні до гуманітарного канону як України, так і Європи.

Актуальність дослідження і його мета зумовлені реактуалізацією, реінтерпретацією та реозначенням корпусу текстів Володимира Юринця (1891–1937) у перспективі диспозицій з Вальтером Беньяміном (1892–1940). **Мета статті** — охарактеризувати деякі положення культурологом В. Юринця й В. Беньяміна в контексті культури поч. ХХ ст. Завдання

статті формуються відповідно до мети й полягають у розкритті головних ознак і властивостей диспозиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головними публікаціями з цієї проблематики є: монографія М. Роженка «Трагедія академіка Юринця»; статті, що висвітлюють окремі положення творчості В. Юринця: Я. Юринець (біографічні, марксистські аспекти), С. Іваник (загальні історико-філософські розвідки), Г. Вдовиченко (марксизм, окремі положення проблеми культури), О. Сінченко (поверховий розгляд проблеми культури) та ін. Серед досліджень, присвячених В. Беньяміну, згадаємо тексти С. Ромашко (проблема часу), С. Зенкіна (мімесис), В. Єрмоленка (оглядова історико-філософська праця), Д. Смирнова (наукова та суспільна діяльність), Є. Павлова (проблема пам'яті й автобіографії) і класичні розвідки Т. Адорно, Г. Арендт, Г. Шолема, Ж. Дерріди, Т. Ш. Венцер, Т. Рудель, Ж. Лякост тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ганна Арендт (2003) у своєму есеї про Вальтера Беньяміна зазначає про те, що значення того чи іншого мислителя (іноді) стає очевидним лише після його смерті, а до того він може бути більш-менш відомим, але не знаменитим, і його тексти за життя не є такими, що змінюють докорінно науку або галузь знань. Г. Арендт не концептуалізує причини цього, але можна з упевненістю стверджувати, що така ситуація характерна не лише для Вальтера Беньяміна, але й для Володимира Юринця. Якщо творчість В. Беньяміна, починаючи від 1950 рр., досліджена на достатньо високому рівні, вийшли друком «Зібрання творів», тексти перекладені на основні мови, то з творами В. Юринця ситуація набагато складніша. Унаслідок репресій у 1937 р. його твори досі не перевидані, критично не осмислені (за винятком окремих історико-філософських розвідок), не відрефлексовані й не відкоментовані. Основний акцент цього дослідження — пошук відповідностей і порівняння двох філософських біографій і методів (з наголосом на творчості В. Юринця). З відомими обмовками зауважимо, що диспозиції мають форму пролегомен, попередніх нотаток, біографем, вихоплених з фрагментарних творчих ритмів, це вступ або те, що французькою звучить як *avant-propos* (*avant* — перед, з означеним артиклем чоловічого роду, *l'avant* — передова, *propos* — мовлення, розмова, тема, мотив, мета; загалом *avant-propos* — певна мовленнєва (дискурсивна) диспозиція, яка, вміщуючи воєнні (наступ, авангард — пропозиція нової-оновленої тематики) конотації, метонімічно вклинюється в біографію Юринця-Беньяміна) — з окресленими значеннями це слово вже не є простою передмовою, а, з одного боку, конкретизує дослідження й вказує на його імпліцитні мотиви, з іншого — розмиває, розсіює неперервні текстові уривки з ідеологом, міфологом, філософом

тощо й доводить до la préface (з французької також не тільки та не стільки вступ, але те, що передує вступові, те, що пов'язане з обличчям (la face), протилежностями й подвійністю тексту. Це осциляція — біографемні, творчі коливання між різними (анти)системами, що властиві Юринцеві-Беньямінові (діалектичний матеріалізм і «діалектика в стані спокою»), це не стандарт, а багатоканальний концепт репрезентації і самопрезентацій-ідентичностей).

У праці «Вулиця з одностороннім рухом» (1924, 1928) В. Беньямін зауважував: «Для видатних письменників завершені праці менш вагомі, ніж фрагменти, над якими вони працюють протягом усього життя. Тому що тільки слабкий, розсіяний відчуває неповторне задоволення від завершення й таким чином відчуває, що повернувся до життя. Генієві ж кожна цезура, важкі удари долі — мов спокійний сон посеред старанної роботи в майстерні. Він окреслює її межі у фрагменті. “Геній — це старанність”» (Беньямін, 2012, с. 15–16). Йдеться про la préface в найширшому значенні з відсиланнями до багатьох інших концептів, до фрагменту як розімкненості початку-і-завершення, зрештою до мімезису, подібності, імітації, тут можна пригадати класичний текст В. Беньяміна «Завдання перекладача» (1923), що є ніщо інше, як передмовою до перекладених ним німецькою «Паризьких картин» Ш. Бодлера (одна з частин (!) «Квітів зла»). Водночас В. Юринець у праці «Павло Тичина: спроба критичної аналізи» (1928) у контексті розмірковувань про П. Тичину та його техніку письма зауважував: «справа йде не лише про техніку; техніка тут тільки претекст, символ чогось іншого <...>» (Юринець, 1928, с. 19). І далі: «Ніде кохання не стає в Тичини самоціллю, а претекстом для дум» (Юринець, 1928, с. 78). Претекст є тим, що не вказує на себе, а перемикає на інше, або є відбитком іншого і, водночас, передує іншому. Тут можна згадати метафори-образи (і метонімії), наявні в обох авторів: попіл, слід, Медуза та ін.

Диспозиції між В. Юринцем і В. Беньяміном простежується в багатьох пунктах, ігнорувати — означало б утратити деяку концептуальну лінію інтеграції української філософії в континентальну і навпаки. Наголосимо, що мова не вичерпується первинним знанням, а з необхідністю доповнюється вторинним, або рефлексивним — не переповідати тексти, а критично осмислювати, хоча це дослідження і сприймається в першому наближенні з урахуванням (що є елементом рефлексії) особливостей письма В. Юринця і В. Беньяміна.

У тексті про В. Беньяміна Ганна Арент (2003) виводить фігуру l'homme de lettres. Потрібно пояснити: немає завдання провести пряму паралель між двома постатями та сформулювати висновок, що їх погляди на ті чи інші проблеми мають спільні ознаки. Радше йдеться

про «схоплення» екзистенціалів, тематичних граней і біографем, тобто про переключку просторово-часових чинників. При цьому враховуються всі ті обмовки, які мають бути стосовно обох авторів. Для Г. Арендт *l'homme de lettres* є деякою комічною фігурою, маргіналом, вона співвідноситься з письменником і літератором, але є радше їхнім антагоністом, ніж привітним співрозмовником, адже *l'homme de lettres* не займається письмом, творчістю через необхідність матеріальних благ. Більше того, він відрізняється і від, умовно, класичних інтелектуалів, котрі в різних утіленнях слугували державі (експерти, чиновники, спеціалісти), суспільству (освіта, сфера розваг). *L'homme de lettres* намагався дистанціюватися як від держави, так і від суспільства (осторонь від відповідних інституцій) (Арендт, 2003 с. 205–206). І якщо В. Беньямін ще вписується в характеристики *l'homme de lettres*, то В. Юринець — не зовсім. Так, дистанцію спостерігаємо в обох: у В. Беньяміна вона чіткіше виражена: він не став академічним ученим, чиновником і був незалежним від державних інституцій, його тексти за життя поширені серед небагатьох. Самого В. Беньяміна сприймали як літературного критика, а не вченого, філософа. З В. Юринцем інакше: він академік, обіймав посади в державних наукових інституціях. Фізик і філософ, він займався переважно соціологією й літературною критикою і був достатньо відомою особою. Почасти їх обох зближує неортодоксальність, яка виявляється, наприклад, у викритті марксизму (В. Юринець і В. Беньямін у різні періоди свого життя належали до марксизму). Крім того, і В. Беньямін, і В. Юринець по-своєму намагалися розширити межі досліджень за допомогою методологій, що спричинило збіги. Цінними стали не прямі дослідження й розгорнуті викладки, а підрив систем ізсередини, підрив — не як тотальне знищення, а відтворення/утворення алеаторних сенсів, тобто думка розгортається на краях, згинах, провокуючи реакцію. Більшість текстів В. Беньяміна — статті, нотатки, чернетки (головний текст «Пасажі» (1927–1940) — це два томи чернеток, за деякими винятками), навіть габілітаційна дисертація «Виток німецької траурної драми» (1925, 1928) створена за допомогою монтажу й колажу (що є однією з ознак його письма). У доробку В. Юринця також здебільшого статті, фрагменти, нотатки і також, із застереженнями, для них властивий прийом монтажу. Дві книги, які маємо, — розвідка «Павло Тичина: спроба критичної аналізи» (1928) і збірка статей «Філософсько-соціологічні нариси» (1930), доля ще принаймні двох («Ленінізм та національне питання» (1929), «Современная буржуазная философия» (1930)) — невідома. Монтаж юринцевого письма виявляється в перекладі власних текстів (при випадінні цілих уривків з «оригіналу»), у стилістичному редагуванні, до цього додамо ризомування одних і тих самих думок із тексту

в текст. На жаль, наразі немає доступу до архіву В. Юринця, радше за все він не зберігся, чого не можна сказати про архів В. Беньяміна, є можливість поетапно простежити створення текстів, зануритися в архітектоніку його письма. Письмо В. Юринця експлікується, що вможливило аналіз структури, завдяки формально змістовим («творчість є освідомлена форма, творчість то є таке опанування змісту, щоб він був чіткою власністю його “я”» (Юринець, 1928, с. 18), форма і зміст перебувають у діалектичній єдності (Юринець, 1928, с. 6–7)) елементів, маніфестованих у монографії, статтях, стенограмах, діалогах. Як і В. Беньямін, він уникав використання особового займенника «я», лише в окремих випадках він «проривав» письмо (імпліцитно цей займенник або його спектри трапляються неодноразово). Така обставина певною мірою реабілітує В. Юринця, робить його фігуру такою, яка осцилює й унаслідок цього стає дотичнішою до *l'homme de letters*, оскільки оминається система ідеологічного контролю, вона не щезає, але послаблюється, «підважується», ідеологеми відтіняються ідеографемами, сенс «вшивається» у складки тексту, цензор отримує те, на що сподівається, а читачі (коло яких не настільки велике) — своє. Хоча й перебільшувати значення ідеографем не варто, оскільки осциляція передбачає постійні, навіть тотальні, коливання, і до філософсько-соціологічної й літературно-критичної проблематики додається природничо-наукова. Ідеологеми ніколи не зникають із текстів В. Юринця, існують паралельно з ідеографемами, між ними встановлюються (окрім осциляції) — інтерпелятивні зв'язки, які є пасажем, переходом до В. Беньяміна. Не стверджується залежність В. Юринця від В. Беньяміна. Інтерпеляція як відомий інструмент Іншого саме і вможливило встановлення парадоксальної, фрагментарної паралелі на основі монтажу. Радше й поняття інтерпеляції слід вживати в множині з урахуванням специфіки критики, поглядів, джерел тощо, навіть розсинхрон, який є очевидним при першому погляді (дати й умови смерті мислителів), насправді так само є інтерпелятивним зв'язком. Самогубство В. Беньяміна під час перетину кордону, що є не лише адміністративним, а межею-екзистенціалом. Розстріл В. Юринця, якому передували роки тотального межового стану, що супроводжувався втратою всіх посад і можливості друкувати твори (прояв максимального *l'homme de letters* чи навіть фланера). В. Беньямін отримав «ім'я» після смерті (завдячуючи Гершому Шолемові, Теодорові Адорно, Ганні Арендт, П'єрові Кльосовскі та ін.), В. Юринець, маючи «ім'я» за життя, утратив його після смерті (також не без допомоги колег Петра Демчука, Рувіма Левіка та ін.). По суті, *l'homme de letters* прикладається до В. Юринця, як до спектра-в-системі, з усіма можливими імплікаціями (поступове викривлення ідеологемами).

Якщо методологія В. Беньяміна стосується *darstellung*, то Юринцева пов'язана з іманентною критикою. Для обох характерна цитатність, яка має свої особливості. У В. Беньяміна цитати замінюють пряму передачу минулого, вони його не зберігають, а навпаки виривають з контексту, руйнують, втручаннями деформують прямий потік думок, спалахами спогадів. Цитата не є чимось допоміжним, другорядним, не слугує підтвердженням документації, вона — сам текст, його осердя. Виявляється прийом монтажу, каталогізації: вилучити текст з його контексту та створити новий текст і новий контекст, щось на зразок гіпертексту. В. Беньямін не просто цитує когось, а розкриває дужки. Це не банальний переказ і тим більше жодним чином не плагіат, а робота зі склеювання фрагментів, де-фрагментація і фрагментація, одна з головних особливостей *darstellung* (як зрештою й психоаналізу З. Фрейда). Деяко подібне спостерігаємо і в іманентній критиці В. Юринця: там так само наявні розкриття дужок, приховані й відкриті цитати, так само цитата — не авторитет сама по собі, не додаток.

Іманентну критику В. Юринця складно розглядати окремо від марксизму, але вона не обмежується марксизмом. Одним із ключових положень є розкриття дужок, де-фрагментація тексту, а отже, і де-фрагментація письма. Це маніфестується не виключно в матеріалах, а й у лексиці, вокабулярі, не можна заперечувати той факт, що як такої філософської мови (українською) ще не було створено (станом на 1920 рр.), вона перебувала в процесі становлення, як і відповідні професійні видання. Розгорнутих викладок В. Юринця стосовно іманентної критики немає. Є окремі цитати про неї в різних текстах, а також самокритичне зізнання щодо використання іманентної критики, яке він експлікував у 1931 р. на відомій філософській дискусії, що відображено в стенограмі: «Я вів іманентну критику, стараючись дати внутрішні протиріччя цієї системи... Іманентної критики вести не можна, бо вона виходить з певного хоча часткового визнання управління теоретичних основ даної системи <...>» (Бервицький, Беляєв і Степовий (Ред.), 1932, с. 121–122), через визнання (ідеалізму) показати значення, самокритика, як інструмент сеансу (на зразок психоаналітичного) «<...> я старався виявити, що дана ідеалістична система стоїть перед можливостями або повного знищення, або переходу на рейки діалектичного матеріалізму. Я старався довести правильність позицій діалектичного матеріалізму через негацію <...>» (Бервицький, Беляєв і Степовий (Ред.), 1932, с. 121) і така характеристика: «Я тепер даю іманентну критику і, приймаючи основне настановлення «діалектики» Ліберта, відкриваю його недіалектичність» (Юринець, 1929, с. 16) — прийняти-заперечити-але-прийняти, не відкидати протилежні концепції. Це

впливає на перепрошиття марксизму, відкат до заводських налаштувань позбавлений сенсу, культура рухається, справа не в синтезі, не в еклектиці, іманентна критика у відомому значенні є золюю=добрином для деконструкції, спектром, це текстуальне неписування в доксу при зовнішньому конформізмі, конформізмі посади, яка замасковано використовується для нарації іманентного, адже, за словами В. Юринця: «я проти академічності в філософії» (докладніше про це йдеться в моєму тексті «Закладки /В. Ю./ реверсії», який готується до друку).

Те, що написано В. Юринцем про іманентну критику, прямо й опосередковано втілюється, по суті, у кожному тексті автора, оскільки для іманентної критики її предмет, хід і результат — уже «вклеєні» в неї. Роль освіти, бекграунда, кола професійних зацікавлень — суттєва. Іманентну критику не можна звести до якогось одного джерела або чинника. Якщо розгорнути думку негаційно й діалектично, то виявиться, що іманентна критика зберігає в собі інтенції всіх тих філософсько-соціологічних напрямів, щодо яких В. Юринець був опонентом або прихильником. Серед інших виокремимо: марксизм, гегельянство, фрейдизм, феноменологію, бергсоніанство. Наприклад, В. Юринець у своїх текстах достатньо критично ставився до фрейдизму та психоаналізу, але водночас використовував термінологічний апарат цього вчення (несвідоме, сублимація тощо), більше того, під час навчання у Віденському університеті відвідував лабораторію З. Фрейда та слухав курс «Основи психоаналізу» А. Адлера. Така сама ситуація спостерігається і з рештою вчень. До цього неодмінно додається та обставина, що В. Юринець здобув природничо-наукову освіту (на природничо-математичному відділенні філософського факультету Львівського університету; фізико-математичному відділенні філософського факультету Віденського університету, у якому захистив дисертацію на тему «Grundbegriffe von Hegels «Wissenschaft der Logik»»); слухав курс теоретичної фізики Фрідріха Газенорля (спеціальна теорія відносності), семінар Ервіна Шрьодінгера (квантова механіка, хвильова теорія матерії) тощо) й був добре обізнаним у новітніх розробках у галузі фізики. У його текстах наявні неодноразові посилання на А. Айнштайна, Н. Бора, М. Плянка та ін. У праці про П. Тичину В. Юринець зіставляв творчі поетичні інтенції П. Тичини з епохою спектроскопії у фізиці, з кінетичною теорією газів (Юринець, 1928, с. 55–56). Також він обстоював думку про те, що історичний матеріалізм є продовженням дарвінізму, а новітні дослідження в етнології й соціології мають неабияке значення для критики (Юринець, 1927, с. 59). Висхідною в контексті (іманентної) критики є теза: «Вона повинна вишукувати непомітні творчі потенції автора, виявляти їх, пропускати через побільшувальне скло, щоб вони могли стати широким соціальним

фактом. Вона не може бути популярна в тім значінні, що поширюватиме звичні вже суспільству психічні настановлення <...>, а буде намагатися найти соціальне в найбільш зіндивідуалізованих формах, щоб зробити його власністю суспільства...» (Юринець, 1928, с. 51). Далі за текстом автор наголошував на тому, що критика повинна «відкривати всі небезпеки» (Юринець, 1928, с. 65), і в іншому місці: «Критика — це діалог між критиком і творцем, вороже змагання, в якому стільки розуміння й пошани. Критика — це найвища форма філософії, філософія культури» (Юринець, 1929, с. 157). Вибудовування іманентної критики без редукції/примату соціального, індивідуального — діалектичність. У текстах В. Юринця пасажи про критику поділяються на кілька груп: 1. Розкриття сенсу й ролі критики. 2. Обмовка-попередження, демонстрація іманентної критики. 3. Фігура критика. 4. Критика як інституція. Деякі посилання на іманентну критику маємо й у текстах В. Беньяміна, зокрема в першій дисертації «Поняття мистецької критики в німецькому романтизмі» (1919), у статті «Про деякі Бодлерові мотиви» (1939–1940) та ін. Саму думку про іманентну критику В. Беньямін не розгортає, але вона пов'язана з ідеями романтиків, концепціями пам'яті М. Пруста й А. Бергсона (зважаючи на критицизм І. Канта). Прикметно, що можна провести латентну, але достатньо чітку лінію від методів В. Юринця і В. Беньяміна (відповідно, іманентної критики і *darstellung*) до деконструктивного запитання/деконструктивної праці Ж. Дерріди.

Диспозиції розгортаються в контексті маргіальності, у такому разі вони означають не лише перебування поза межами суспільних і культурних норм, а розширюють й поглинають цю позицію посад і звань, нівелюючи обставинами, топосами та хроносами. Особливо це наочно ілюструє випадок В. Юринця, після приїзду з Москви до Харкова він займав посади, *volens polens* державні, до цього додається академізм, але за тональністю та змістом тексти В. Юринця явно розламують академізм і посади, жест не обов'язково має бути свідомим і цілеспрямованим, безумовно, тут задіяні й несвідомі моменти. Достатньо послатися на *la parole fondant*, поняття з вокабуляру Жака Лакана, дія якого унаочнюється на Філософській дискусії 1931 р. Посади/звання в умовах тоталітарної системи були нестабільними, і навіть праця, яка не передбачала інтерпретацій, не гарантувала збереження статусу й життя. Звертання до феноменології, психоаналізу, інтуїтивізму і близькі стосунки з модернізмом 1920 рр., застосування іманентної критики від початку поставили В. Юринця в незручну ситуацію, високий рівень освіти, знання мов, що підіймало його на порядок вище не просто над середньою людиною, а й над більшістю колег. Вагому функцію, яка дещо викривляє сприйняття текстів В. Юринця, відіграє риторика: посилання на «класиків»

і радикальне сприйняття опонентів та ін. Слід бути обережним і не переоцінити риторичу. Топос є важливим, потрібно зважати на революційний контекст. При детальному прочитанні корпусу текстів В. Юринця переконуємося, що послуговування прийомами, тропами, узагалі риториками є не що інше як спроба вибудувати паралельний дискурс, іншими словами, зашифрувати сенс, приховати його серед кон'юнктури і таким чином зберегти (подібну ситуацію аналізує Г. Грабович у праці «Диптих про Тичину» (2003)). Це стосується не всіх текстів, що лише підтверджує тезу. За словами сучасників, В. Юринець не лише створив філософсько-соціологічну школу, а й, з обмовками, дотичний до школи діалектиків (на противагу механіцистам). Узагалі слід враховувати значення обмовок, пояснень. І для В. Беньяміна, і для В. Юринця функції обмовок і пояснень дещо збігаються, їх можна розглядати в опозиції «критик-коментатор», з беньямінівського есею «Вибіркові спорідненості Гете» (1920).

Ще одним показовим поняттям для обох мислителів є фланер. Для В. Беньяміна фігура фланера є зрозумілою й достатньо висвітленою в критичній літературі (взаємна паралель Беньямін-Бодлер). Стосовно В. Юринця фланер — фігура імпліцитна, але ця імпліцитність не привнесена ззовні, вона цілком органічна в текстах, біографемах (оскільки скласти точну біографію проблематично). Він жив, а отже, мав досвід фланування, у Львові, Відні, Берліні (у Берліні 1910 рр. навчався і В. Беньямін, це створює спорідненість топосу й хроносу), Парижі, Москві, Харкові та Києві. Уже можна реконструювати перебування В. Юринця у Львові, Відні й Москві під час навчання в університетах, обмаль інформації є про Київ, зовсім нічого невідомо про навчання в Берліні й Парижі, лише натяки про Берлін у «Нотатках мандрівника» (1928), присвячених подорожі на Філософський конгрес. Текст нотаток передбачав оприлюднення. Харківський період надає найповнішу картину до творчого й особистісного портрета В. Юринця. Необхідно згадати про досвід участі в Першій світовій війні та перебування в російському полоні, відомостей про що майже не збереглося. Фланування топосом розширюється флануванням хроносами, тексти про Демокріта, Спінозу, І. Канта, Лессінга, Ламетрі, М. Шелера, Е. Гусерля, З. Фройда, Г. Плеханова, К. Маркса, Ф. Енгельса, М. Бажана, П. Тичину, М. Хвильового тощо не є простим аналізом філософських схем, виникає стале враження потрапляння в епоху й інтелектуальне середовище. Також В. Юринець часто використовував праці Л. Леві-Брюля, Д. Фрезера та інших антропологів, його цікавили не тільки аналіз, критика явищ модерну, а й домодерні чи навіть анти(альтер)модерні викладки (що також засвідчує аналогію з В. Беньяміном).

Висновки. Вивчення культурологом В. Юринця перебуває на початковому рівні, наявні матеріали свідчать майже виключно про зацікавленість в історико-філософському аспекті, чого не можна стверджувати про спадок В. Беньяміна. Подальші дослідження доцільно спрямувати до більшої артикуляції теорії культури В. Юринця й відповідних аналогій з В. Беньяміном (погляди на історію, мову, марксизм), Ж. Деррідою (деконструкція), Ж. Лаканом (свідоме/несвідоме і мова), Л. Альтюссером (ідеологія).

Список посилань

- Арендт, Х. (2003). *Люди в темные времена*. Москва: Московская школа политических исследований.
- Беньямін, В. (2002). *Завдання перекладача*. Вибране. Львів: Літопис.
- Беньямин, В. (2000). «*Избирательное сродство*» Гете. *Озарения*. Москва: Мартис.
- Беньямин, В. (2000). *О некоторых мотивах у Бодлера. Озарения*. Москва: Мартис.
- Беньямин, В. (2002). *Происхождение немецкой барочной драмы*. Москва: Аграф.
- Беньямин, В. (2012) *Улица с односторонним движением*. Москва: ООО «Ад Маргинем Пресс».
- Бервицький, О., Беляєв, Ф. і Степовий, Т. (Ред.). (1932). *Поворот на філософському фронті (матеріали філософської дискусії 14–18 січня 1931 р.)*. Харків, Київ: Партвидав «Пролетар».
- Грабович, Г. (2003). *Диптих про Тичину. До історії української літератури (дослідження, есеї, полеміка)*. Київ: Критика.
- Юринець, В. (1929). Діялог другий. *Літературний ярмарок*, 5 (135), 152–158.
- Юринець, В. (1927). Значіння Плеханова для марксістської соціології мистецтва. *Молодняк*, 5, 58–72.
- Юринець, В. (1928). Нотатки мандрівника. *Критика*, 7, 18–40.
- Юринець, В. (1928) *Павло Тичина: спроба критичної аналізи*. Харків: Книгоспілка.
- Юринець, В. Фальшування діалектики в сучасній філософській буржуазній літературі. *Прапор марксизму*, 6, 5–26.
- Benjamin, W. (1974). *Der Begriff der Kunstskritik in der deutschen Romantik. Gesammelte Schriften*. Frankfurt am Main: Suhrkamp. Bd. 1.

References

- Arendt, H. (2003). *Men in Dark Times*. Moscow: Moscow School of Political Studies. [In Russian].
- Benjamin, W. (2002). *The Task of the Translator*. Selected Writings. Lviv: Litopis. [In Ukrainian].
- Benjamin, W. (2000). *Goethe's Elective Affinities. Illuminations*. Moscow: Martis. [In Russian].

- Benjamin, W. (2000). *On Some Motifs in Baudelaire. Illuminations*. Moscow: Martis. [In Russian].
- Benjamin, W. (2002). *Origin of the German Trauerspiel*. Moscow: «Agraf». [In Russian].
- Benjamin, W. (2012). *One-Way Street*. Moscow: «Ad Marginem Press». [In Russian].
- Hrabovych, H. (2003) *Diptych about Tychyna. On a History of Ukrainian Literature (Articles, Essays, Polemics)*. Kyiv: Krytyka. [In Ukrainian].
- Bervytskyi, O., Bieliaiev, F. and Stepovyi, T. (ed.). (1932). *Turn on the philosophical front (material of the philosophical discussion January 14–18, 1931)*. Kharkiv, Kyiv: Proletarians edition. [In Ukrainian].
- Yurynets, V. (1929). The second dialogue. *Literary Fair*, 5 (135), 152–158. [In Ukrainian].
- Yurynets, V. (1927) Plekhanov's significance for the Marxian sociology of art. *Molodnyak*, 5, 58–72. [In Ukrainian].
- Yurynets, V. (1928). Traveler's notes. *Krytyka*, 7, 18–40. [In Ukrainian].
- Yurynets, V. (1928). *Pavlo Tychyna: Attempt of Critical Analysis*. Kharkiv: Book Union. [In Ukrainian].
- Yurynets, V. (1929). Falsification of dialectics in contemporary philosophical bourgeois literature. *Flag of Marxism*, 6, 5–26. [In Ukrainian].
- Benjamin, W. (1974). *Der Begriff der Kunstkritik in der deutschen Romantik. Gesammelte Schriften*. Frankfurt am Main: Suhrkamp. Bd. 1. [In German].

Надійшла до редколегії 14.03.2018 р.